

Μνήμη και Προφορική Ιστορία

Ενότητα 2: Γραπτές και Προφορικές Πηγές

Ρίκη Βαν Μπούσχοτεν

Τμήμα Ιστορίας, Αρχαιολογίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

ΜΝΗΜΗ ΚΑΙ ΠΡΟΦΟΡΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

ΜΑΘΗΜΑ 2

ΓΡΑΠΤΕΣ ΚΑΙ ΠΡΟΦΟΡΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

ΤΙ ΕΙΝΑΙ Η ΠΡΟΦΟΡΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ;

◇ ΤΡΙΑ ΔΙΑΚΡΙΤΑ ΕΙΔΗ ΤΕΚΜΗΡΙΩΝ

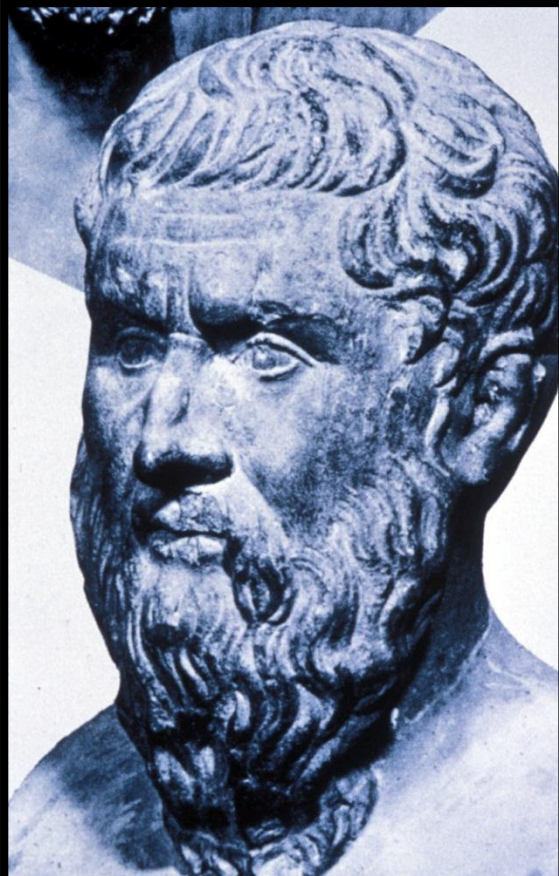
- ◇ Αφηγήσεις ζωής (προφορική ιστορία, ζωντανή μνήμη, βιωμένη εμπειρία)
- ◇ Προφορική παράδοση (μεταβίβαση μνήμης από γενιά σε γενιά)
- ◇ Λαϊκή αφήγηση (storytelling) πχ Πελασγός

<http://www.storytelling.gr/>

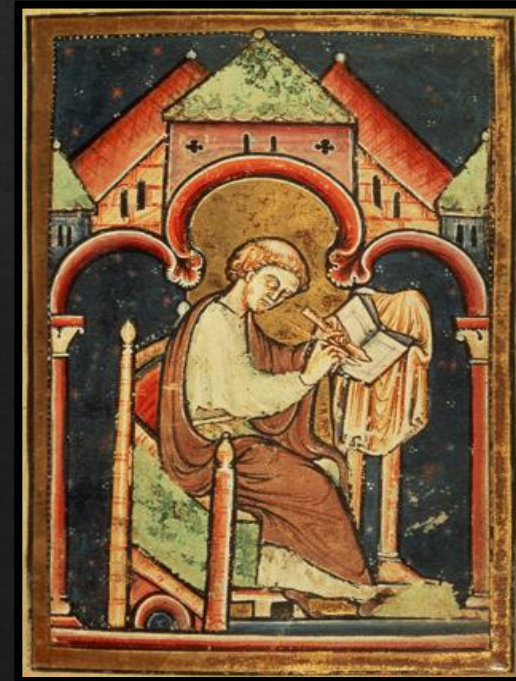

ΕΝ ΑΡΧΗ ΗΤΑΝ Ο ΛΟΓΟΣ: ΠΡΟΦΟΡΙΚΕΣ ΚΑΤΑΒΟΛΕΣ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Ηρόδοτος 484 -425 π.Χ

Χρονικογράφοι Μεσαίωνα
Bede 673 -735

JULES MICHELET (1798-1874)

◇ Ιστορία της γαλλικής Επανάστασης

Όταν λέω προφορική παράδοση, εννοώ εθνική παράδοση, η οποία παρέμεινε γενικά διασκορπισμένη στο στόμα του λαού, στα λόγια που έλεγε και ξανάλεγε ο καθένας, αγρότες, κάτοικοι των πόλεων, γέροι, γυναίκες, ακόμα και παιδιά. Στις κουβέντες που μπορείς να ακούσεις όταν μπαίνεις το βράδυ σε μια χωριάτικη ταβέρνα, ή όταν συναντώντας κάποιο διαβάτη να ξεκουράζεται στο δρόμο, πιάνεις συζήτηση μαζί του για τη βροχή, τις εποχές, και από 'κεί περνάς στην ακρίβεια, στην εποχή του Αυτοκράτορα και καταλήγεις στον καιρό της Επανάστασης.

Ένα αιώνα αργότερα....

- ◊ Ο Westfall Thompson σχολιάζει τη μέθοδο του Μισελέ :
- ◊ *«αυτό μπορεί να φαίνεται ένας παράξενος τρόπος συλλογής ιστορικών δεδομένων».*

Τι άλλαξε στο 19^ο αιώνα;

- ◊ Απώλεια κύρους προφορικού λόγου στη δυτική κοινωνία
- ◊ Αλλαγή της κοινωνικής θέσης του ιστορικού/ο επαγγελματίας ιστορικός

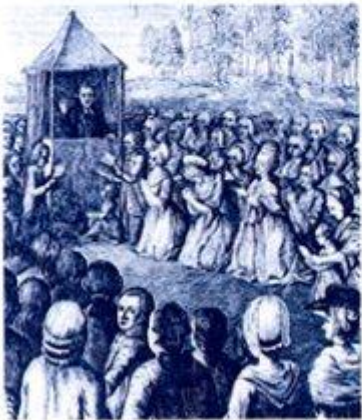
Κύρος του προφορικού λόγου στις κοινωνίες χωρίς γραφή

- ◆ Jan Vansina, *Oral Tradition as History* (1950)
- ◆ Alex Haley, *Roots* (1976)

Προφορική παράδοση στη Γαλλία

Philippe
Joutard
Les Camisards

folio histoire

1977

Αντίσταση προστεσταντών κατά του
βασιλικού στρατού

(17^ο αιώνα)

19^ο αιώνα: επικράτηση αρχειακής μεθόδου

- ◊ Διαμόρφωση επαγγελματιών ιστορικών
- ◊ Γερμανία: Leopold Von Ranke
- ◊ Γαλλία: Langlois και Seignobos

Υποβάθμιση της προφορικής πηγής

- ◊ Von Ranke : Καταγραφή της ιστορίας «όπως πραγματικά συνέβη» (δηλ. μόνο με γραπτές πηγές)
- ◊ Langlois και Seignobos (1898):
  - ◊ «Ο ιστορικός εργάζεται με ντοκουμέντα... Δεν υπάρχει υποκατάστατο του ντοκουμέντου. Χωρίς ντοκουμέντα δεν υπάρχει ιστορία».

Εξαιρέσεις – παράδοση επιτόπια έρευνας

- ◇ Αγγλία - ΗΠΑ
- ◇ Σκανδιναβία
- ◇ Πολωνία
- ◇ Ιταλία

Στις χώρες αυτές θα ξεπηδήσει η προφορική ιστορία στη δεκαετία του 1970

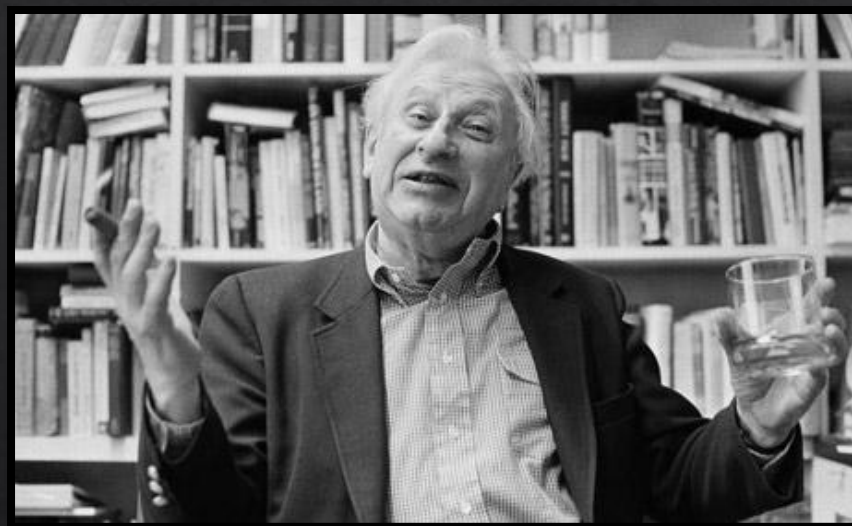
Η προφορική πηγή στη λογοτεχνία

- ◊ Sir Walter Scott
- ◊ Charles Dickens
- ◊ Jack London
- ◊ Emile Zola

Η γέννηση της προφορικής ιστορίας

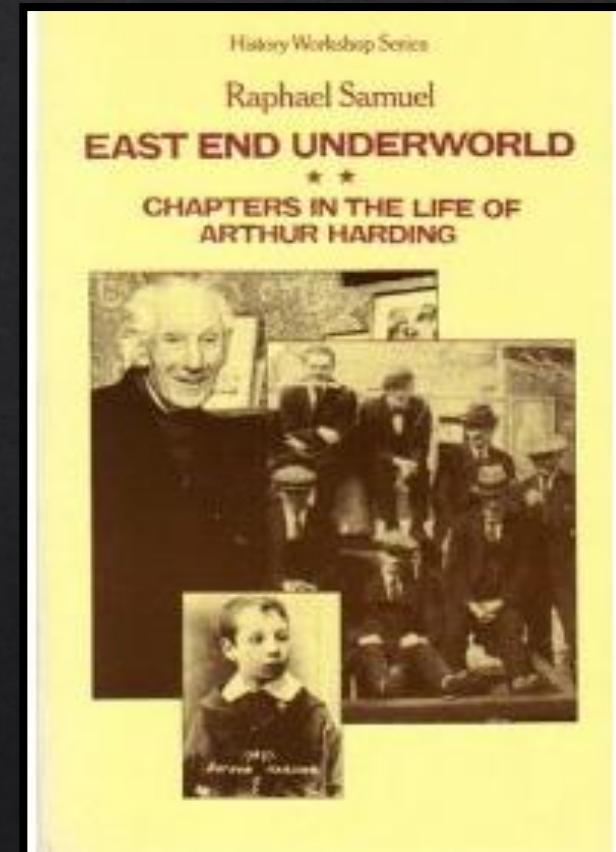
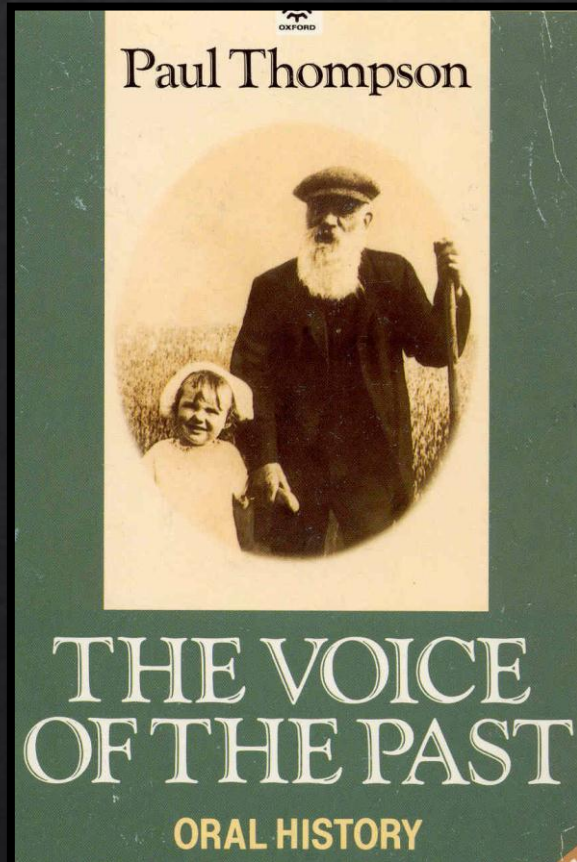
◊ Εμφάνιση του φορητού μαγνητοφώνου

Πρωτοπόροι στην Αμερική

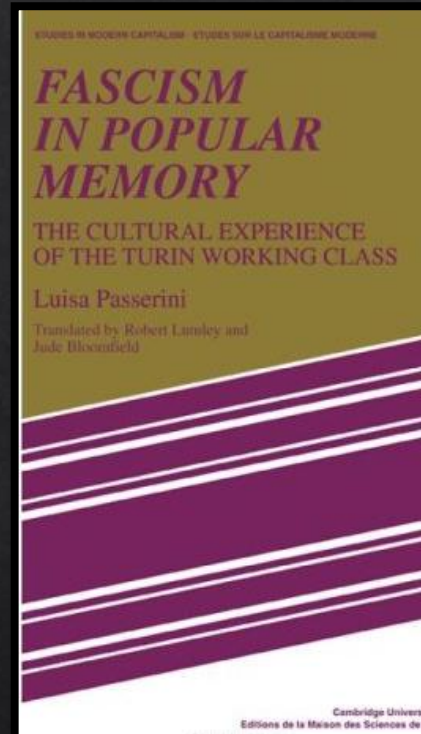
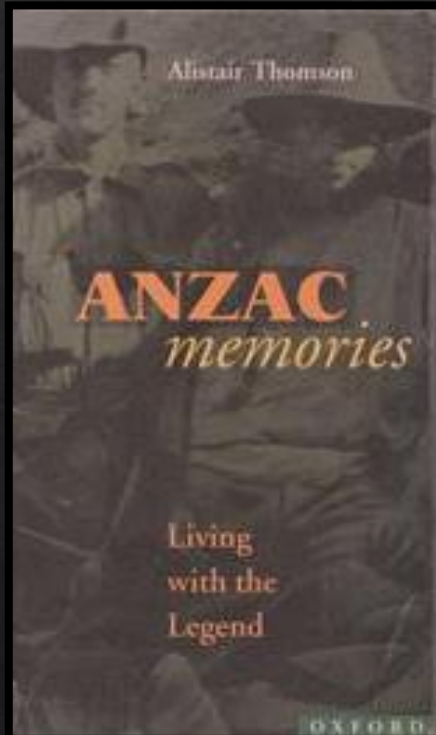
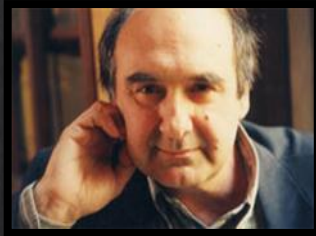

Και στη Μ. Βρεταννία

Η νέα γενιά: έμφαση στη μνήμη

- ◊ Sandro Portelli
- ◊ Luisa Passerini
- ◊ Alistair Thomson

ΜΑΘΗΜΑ 2: 2^Η ΕΝΟΤΗΤΑ

ΤΑ ΣΤΑΔΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

ΠΡΟΦΟΡΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Βιβλιογραφία

- ◆ Valerie Yow, Recording Oral History, chapter 2
- ◆ Πωλ Τόμσον, Φωνές από το παρελθόν, σσ. 187-194 (δείγμα πληροφορητών), κεφ. 6 (προγράμματα)
- ◆ Homepage Oral History "Getting Started"
<http://www.ohs.org.uk/advice/index.php>
- ◆ Ιστοσελίδα ΕΠΙ: σχεδιασμός της έρευνας
<http://www.epi.uth.gr/index.php?page=practice1>

1. Προετοιμασία

- ◊ Επιλογή θέματος
- ◊ Προκαταρκτική έρευνα
- ◊ Σχεδιασμός της έρευνας
- ◊ Επιλογή πληροφορητών
- ◊ (ενδ) Συνέντευξη-πιλότο
- ◊ Ερωτηματολόγιο-οδηγός
- ◊ Εξοπλισμός
- ◊ Ηθικά ζητήματα-δικαιώματα δημιουργού

2. Διεξαγωγή συνεντεύξεων

- ◊ Πριν: ειδική προετοιμασία, καθορισμός χρόνου και τόπου
- ◊ Στη διάρκεια: αναζήτηση άλλου υλικού, άλλων πληροφορητών
- ◊ Μετά: ημερολόγιο, εντυπώσεις ερευνητή, αξιολόγηση, ευχαριστήριο γράμμα

3. Επεξεργασία του υλικού

- ◇ περίληψη
- ◇ απομαγνητοφώνηση
- ◇ ευρετηρίαση
- ◇ (σήμανση κασέτας)
- ◇ Αρχαιοθέτηση ψηφιακού αρχείου
- ◇ συμπλήρωση βάσης δεδομένων

4. Ανάλυση - Ερμηνεία

- ◊ Κάθετη ανάγνωση
- ◊ Οριζόντια ανάγνωση
- ◊ Διασταύρωση με γραπτές πηγές

Αξιοποίηση υλικού

- ◆ επιλογή ακροατηρίου
- ◆ επιλογή, τελική επεξεργασία κειμένων ή οπτικοακουστικών τεκμηρίων
- ◆ αναζήτηση άλλου υλικού (φωτογραφίες κλπ)
- ◆ ενημέρωση και έγκριση πληροφορητών
- ◆ σύνθεση (βιβλίου, έκθεσης, παρουσίασης)

Χρηματοδότηση

- ◇ Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- ◇ Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- ◇ Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «**Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση**» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά, Μη Εμπορική Χρήση, Παρόμοια Διανομή 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

Ως **Μη Εμπορική** ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου, για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο
- που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό όφελος (π.χ. διαφημίσεις) από την προβολή του έργου σε διαδικτυακό τόπο

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.